

Nr 27.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avlösning av malmfältspolisorganisationen; given Stockholms slott den 4 december 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att den så kallade malmfältspolisen i Kiruna stad och Gällivare kommun, vilken bekostas av medel, som tillhandahålles av Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (LKAB), skall upphöra, i samband varmed kommunerna skall övertaga hela ansvarigheten för polisväsendet inom respektive kommuner i enlighet med bestämmelserna i polislagen. Såsom villkor för upphörandet av LKAB:s förpliktelser beträffande polisväsendet skall gälla, att bolaget åtager sig vissa förpliktelser till statsverket av såväl engångs- som fortlöpande beskaffenhet. Kommunerna skall, bl. a. för sin medverkan till frågans lösning, beredas den förmånen att staten till dem utbetalar det årliga bidraget från LKAB. De skall även i samband med övergången till den nya organisationen av statsmedel få gottgörelse för huvuddelen av de pensionskostnader av engångsnatur, som sammanhänger med att de blir huvudmän för den då anställda malmfältspolispersonalen. Avlösningen skall ske den 1 juli 1954.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 december 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler statsrådet Hedlund *fråga om malmfältpolisens framtida ställning* samt anför.

Inledning.

Genom beslut den 29 juni 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt landshövdingen Bo Hammarskjöld att verkställa utredning rörande den s. k. malmfältspolisens framtida ställning och därmed sammanhängande spörsmål. Utredningen — som antagit benämningen *1950 års utredning angående malmfältspolisen* — har den 9 september 1952 avgivit promemoria med förslag i ämnet.

Över promemorian har utlåtande avgivits av länsstyrelsen i Norrbottens län efter hörande av följande myndigheter, korporationer m. m., nämligen landsfogden i länet, landsfiskalerna i Kiruna, Vittangi, Gällivare och dåvarande Hakkas distrikt, stadsfullmäktige i Kiruna, Gällivare kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige i Malmbergets och Gällivare municipalsamhällen samt Kiruna polisörening och malmfältspolisens kår i Malmberget. Utlåtanden har därjämte avgivits av överbefälhavaren, efter hörande av chefen för armén, samt av statskontoret, riksräkenskapsverket, domänstyrelsen, kommerskollegium, statspolisintendenten, statens pensionsanstalt, 1951 års pensionsutredning, Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, svenska polisförbundet och svenska stadsförbundet. Dessutom har svenska landskommunernas förbund beretts tillfälle att yttra sig men icke inkommit med något utlåtande.

Efter överväganden inom inrikesdepartementet drogs i en promemoria den 7 februari 1953 riktlinjer upp för en lösning, som i vissa delar avvek från utredningens förslag. Över departementspromemorian inhämtades utlåtande från länsstyrelsen i Norrbottens län efter hörande av Kiruna och Gällivare kommuner.

Ärendet har sedan varit föremål för överläggningar mellan företrädare för inrikesdepartementet och länsstyrelsen samt representanter för bolaget och Kiruna stad.

1950 års utredning angående malmfältspolisen.

Malmfältspolisens tillkomst samt gällande polisorganisation.

I Kiruna polisdistrikt, som omfattar Jukkasjärvi församling av Kiruna stad, finnes dels s. k. malmfältspolis och dels kommunalanställd polispersonal anställd enligt polislagen. Detsamma är förhållandet i MalMBERGETS polisdistrikt (MalMBERGETS kyrkobokföringsdistrikt av Gällivare kommun).¹

Malmfältspolisen har sitt ursprung i två kontrakt av den 9 september 1899, varigenom länsstyrelsen i Norrbottens län jämlikt bemyndigande — efter godkännande av riksdagen — i nådigt brev den 26 maj samma år å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar upplät på arrende under en tid av 50 år, enligt det ena kontraktet till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (LKAB) och enligt det andra kontraktet till aktiebolaget Gellivare malmfält vissa i anslutning till bolagens utmål å malmfälten belägna områden. I båda kontrakten intogs, jämte andra villkor för arrendeupplåtelsen, föreskrift om skyldighet för bolagen att bekosta viss polisbevakning. I kontraktet med LKAB stadgades sålunda »att bolaget skall tillhandahålla Konungens Befallningshavande erforderliga medel för avlönande av den polisstyrka, som till ordningens vidmakthållande å Luossavaara och Kiirunavaara och närmast därintill belägna områden av Konungens Befallningshavande förordnas.» Kontraktet med aktiebolaget Gellivare malmfält innehöll en likalydande föreskrift om ordningens vidmakthållande »å MalMBERGET och närmast därintill belägna område».

I samband med 1907 års s. k. malmavtal, som reglerade ekonomiska mellanhavanden mellan svenska staten, å ena, samt trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och LKAB m. fl., å andra sidan, ersattes förenämnda kontrakt av två nya arrendekontrakt, gällande en tid av 50 år räknat från och med den 1 januari 1908, båda kontrakten med LKAB såsom arrendator. I dessa kontrakt intogs bestämmelser av enahanda lydelse som de nyss citerade.

Sistnämnda båda kontrakt är alltjämt gällande. Av 1927 års malmavtal, som ersatt 1907 års malmavtal och som med senare överenskomna ändringar alltjämt gäller, följer att arrendekontrakten skall bestå, så länge bolaget uppehåller gruvdriften. 1927 års malmavtal är icke tids-

¹ Då betänkandet avgavs var Gällivare kommun uppdelad på Gällivare och Hakkas landsfiskalsdistrikt, omfattande Gällivare och MalMBERGETS resp. Hakkas polisdistrikt. Numera bildar kommunen ett landsfiskalsdistrikt, Gällivare, som omfattar Gällivare och Hakkas polisdistrikt. MalMBERGETS polisdistrikt har sålunda indragits och uppgått i Gällivare polisdistrikt.

begränsat. Enligt avtalet har staten berättigats att vart tionde år fatta ståndpunkt till frågan om inlösnings av de aktier i LKAB, som ägs av trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund. Därest inlösningsrätten begagnas, skall tillsägelse härom göras senast två år före inlösningsdagen. Nästkommande inlösningsdag är den 30 september 1957.

Polispersonalens storlek i de ifrågakvarande polisdistrikten framgår av följande uppställning:

Polisdistrikt	Nuvarande polisstyrka		
	Malmfältspolis	Kommunalanställd polispersonal	S:a
Kiruna	1 överkonstapel 1 bitr. överkonstapel 2 kriminalkonstaplar 12 konstaplar 16	1 kriminalkonstapel 2 konstaplar 1 extra polissyster 4 ¹	20
Malmberget	1 överkonstapel 3 konstaplar 2 extra konstaplar 6	2 fjärdingsmän 2	8

Malmfältspolisen förordnas av länsstyrelsen utan att vare sig LKAB eller vederbörande polisdistrikt äger öva inflytande på tillsättningen. Personalen avlönas enligt ett av länsstyrelsen fastställt avlösningsreglemente, vilket ansluter sig till statens allmänna avlösningsreglemente den 30 juni 1947 (Saar). De ordinarie befattningshavarna är placerade, konstaplar i lönegrad 14, kriminalkonstaplar och biträdande överkonstapel i lönegrad 16 samt överkonstaplar i lönegrad 19 i enlighet med löneplan nr 1 i statens löneplansförordning den 30 juni 1947. Utöver lön och kallortstillägg utgår beklädnadsbidrag med 528 kronor för år och man. Lönebeloppen och beklädnadsbidragen utbetalas genom länsstyrelsens försorg av medel, som bolaget tillhandahåller. Bolaget ersätter även vissa telefonkostnader för malmfältspolisen.

Befattningshavarna vid malmfältspolisen har tidigare av bolaget tillerkänts pension enligt ett för bolagets tjänstemän gällande pensionsreglemente. Den personal, som anstälts under senare år, har dock icke erhållit pensionsrätt. Enligt för utredningen tillgängliga uppgifter gäller pensionsutfästelser för sex av de i Kiruna stationerade befattningshavarna och för fyra av befattningshavarna i Malmberget.

Den kommunalanställda personalen är anställd på sätt och enligt grunder, som gäller för den kommunala polisen i allmänhet.

¹ I Vittangi polisdistrikt, som omfattar Vittangi församling av Kiruna stad, finnes endast kommunalanställd polispersonal, nämligen en biträdande överkonstapel.

Skälen för en omorganisation.

Åtskilliga olägenheter är enligt utredningen förenade med polisväsendets nuvarande organisation inom ifrågasvarande områden.

Beträffande polisorganisationen som sådan framhålles det oegentliga i att polispersonal i samma polisdistrikt har *olika huvudmän*. Den omständigheten att inom samma polisdistrikt finnes dels kommunalt anställd polispersonal och dels personal, anställd jämlikt föreskrifterna i arrendekontrakten, är ägnad att försvåra polisverksamhetens behöriga bedrivande. *Malmfältspolisens bristande mobilitet* är även en betydande olägenhet. Malmfältspolisen anses sålunda icke kunna tagas i anspråk för tjänstgöring utanför de polisdistrikt, vari den är stationerad. LKAB eller representanter för bolaget har i skilda sammanhang även ifrågasatt befogenheten av allt använda malmfältspolis inom de delar av polisdistrikten, som ligger så avlägset från områdena för gruvdriften, att polisarbetet där icke kan anses äga något samband med densamma. I Kiruna torde ej heller malmfältspolis författningsenligt kunna tagas i anspråk för den staden åliggande skyldigheten att tillhandahålla reservpolis.

Beträffande malmfältspolispersonalens anställningsförhållanden kan enligt utredningen allvarliga erinringar göras, särskilt i vad gäller *pensionsförhållandena*. Största delen av personalen har icke fått sin pensionsfråga ordnad. De pensionsutfästelser, som meddelats av bolaget, företer dessutom väsentliga brister, främst därutinnan att rätt till uppskjuten pension icke föreligger. Detta förhållande har bl. a. medfört, att befattningshavare vid malmfältspolisen, som anställts i andra polisdistrikt, underlåtit att begära avsked från sin anställning vid malmfältspolisen för att icke äventyra den pensionsrätt, som därstädes tillkommer eller möjligen må tillkomma dem.

Vidare anmärker utredningen, att oklarhet råder rörande malmfältspolisens *tjänsterättsliga ställning i allmänhet*, främst i vad angår frågan i vad mån bestämmelserna i polislagen och övriga författningar rörande polisväsendet är tillämpliga å densamma. Denna oklarhet är uppenbarligen i och för sig en allvarlig olägenhet. Den medför även åtskilliga praktiska nackdelar. Sålunda må nämnas, att ovissheten om personalens rätt till reseersättning och till ersättning för skada i tjänsten m. m. verkar hämmande på mobiliteten.

Såsom ytterligare skäl för en omorganisation av malmfältspolisen nämner utredningen slutligen, att den oklara gränsen mellan kommunernas och bolagets skyldigheter under senare år upprepade gånger föranlett allvarliga tvister.

Utredningens förslag.

Allmänna riktlinjer. Utredningen har funnit, att en avlösning av organisationen bör ske. Polisorganisationen inom de avlägset och intill rikets

gränser belägna kommuner, som inrymmer de lappländska malmfälten, bör icke tillätas vara svagare än polisorganisationen i landet i övrigt.

Med hänsyn till att de mellan staten och LKAB ingångna avtalen icke i och för sig kan grundlägga någon rätt för kommunerna, måste avlösningen i princip anses vara en angelägenhet uteslutande mellan staten och bolaget.

De ledande synpunkterna vid omorganisationen bör vara, att endast *en* huvudman skall finnas för polisväsendet i envar av kommunerna, ävensom att allt samband mellan bolaget och kommunerna i polishänseende skall upphöra. Utredningen anser, att erforderlig effektivitet i organisationen skall kunna vinnas i de stora och bärkraftiga kommuner, varom här är fråga, med en kommunal polisorganisation enligt polislagen, och föreslår, att kommunerna i fortsättningen övertager hela ansvarigheten för polisväsendet.

Förhållandet mellan staten och LKAB. Staten och LKAB bör träffa avtal om bolagets förpliktelser efter en avlösning. Detta avtal bör gälla, så länge bolaget eller dess rättsinnehavare innehar nyttjanderätten till de med arrendekontrakten avsedda områdena på de villkor i övrigt, som innehållas i kontrakten.

LKAB:s förpliktelser bör efter avlösningen i princip motsvara löne- och pensionskostnaderna för visst antal polismän i Kiruna och Malmberget. Att lägga jämväl andra kostnader till grund skulle icke stämma väl överens med innehållet i arrendekontrakten.

Såsom grund för betalningsförpliktelsen såsom sådan kan — utöver bolagets eget åtagande — anföras, att varken bolaget eller staten i samband med ingåendet av 1927 års malmavtal synes ha ifrågasatt någon ändring i den grundläggande klausulen i 1899 års arrendekontrakt angående bolagets skyldighet att bestrida poliskostnader, detta oaktat att 1925 års polislag vid tiden för malmavtalet redan var utfärdad.

Mellan utredningen och LKAB har preliminärt överenskommits, att bolaget efter en avlösning av malmfältspolisen i princip skall bestrida löne- och pensionskostnaderna för en överkonstapel och 11 konstaplar i Kiruna samt för en överkonstapel och 3 konstaplar i Malmberget. Med representanter för bolaget har utredningen gjort upp ett förslag till avtal av följande lydelse:

Avtal.

Enligt två särskilda arrendekontrakt, båda dagtecknade den 7 mars och den 3 juli 1907, mellan Kungl. domänstyrelsen, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara (LKAB), å andra sidan, rörande upplåtelse av viss kronomark dels i Jukkasjärvi socken (första stycket, tionde att-satsen) och dels i Gällivare socken (tredje stycket, tionde att-satsen), gäller som villkor för upplåtelserna, bland annat,

»att bolaget skall tillhandahålla Konungens Befallningshavande erforderliga medel för avlöande av den polisstyrka, som till ordningens vidmakthållande å Luossavaara och Kiirunavaara malmfält och närmast

därintill belägna områden», resp. »å Malmberget och närmast därintill belägna område av Konungens Befallningshavande förordnas.»

Mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt LKAB, å andra sidan, har denna dag överenskommit, att nämnda föreskrifter skola — såvitt angår ovannämnda kontrakt ävensom de övriga avtal mellan staten och LKAB eller av LKAB företrädade rättssubjekt där motsvarande föreskrift finnes intagen — från och med den 1 juli 1953 ersättas av följande bestämmelser:

1. LKAB skall årligen, tre månader efter mottagen anmaning, till statsverket erlægga ett belopp motsvarande kostnaderna under närmast föregående kalenderår — första gången dock endast för andra halvåret 1953 — för avlöning och pensionering av två polisöverkonstaplar och fjorton polis-konstaplar.

Avlöningsbeloppen skola därvid bestämmas enligt den vid varje särskild tidpunkt för nämnda år fastställda lönen enligt högsta löneklassen inom vederbörlig, för motsvarande befattning vid den statliga poliskåren i Boden gällande lönegrad.

Ersättningen för pensionskostnaderna skall motsvara de fortlöpande avgifter, som utgå enligt statens pensionsanstalts reglemente för en polis-kår med den storlek och sammansättning som ovan angivits.

2. LKAB skall vidare, tre månader efter mottagen anmaning, till statsverket erlægga ett engångsbelopp, motsvarande engångsavgifterna per den 30 juni 1953 enligt statens pensionsanstalts reglemente för all vid denna tidpunkt varaktigt anställd personal vid malmfältspolisen i Kiruna och Malmberget, som omfattas av betalningsförpliktelsen i punkt 1, första stycket.

Till grund för beräkningen skall läggas all den tid vederbörande polis-män varit anställda vid malmfältspolisen.

3. Kungl. Maj:t och kronan övertager alla förpliktelser som åvila LKAB till följd av pensionsutfästelser som LKAB meddelat personal, som den 30 juni 1953 är anställd vid malmfältspolisen.

Detta avtal skall äga giltighet så länge LKAB eller dess rättsinnehavare innehar nyttjanderätten till de med förenämnda arrendekontrakt den 7 mars och den 3 juli 1907 avsedda områdena på de villkor i övrigt som innehållas i kontrakten.

Twister rörande tolkning eller tillämpning av detta avtal skola avgöras av skiljemän. Av skiljemännen skall Kungl. statskontoret utse en, LKAB en och de sålunda utsedda en tredje skiljeman, vilken tillika skall vara ordförande. Kunna förstnämnda två skiljemän icke enas om valet av den tredje skiljemannen, utses denne av Kungl. Maj:t. I övrigt skola bestämmelserna i lagen om skiljemän äga tillämpning.

Till innehållet i avtalet fogar utredningen bl. a. följande anmärkningar:

Punkt 1. Genom avlöningsbeloppens anknytning till lönerna vid den statliga poliskåren i Boden erhålles automatisk anpassning till det vid varje särskild tidpunkt gällande statliga polislöneläget. Vid avlöningsbeloppens beräkning skall hänsyn tagas till utgående rörligt tillägg men däremot icke till kallortstillägg, beklädnadsersättning eller andra särskilda ersättningar eller tillägg. Beräkningen har föreslagits skola ske efter högsta löneklassen, detta i avsikt att kompensera det förhållandet, att särskilda ersättningar och tillägg icke skola medräknas.

Punkt 2. I vad avser engångsbeloppet för pensionskostnader förutskickas,

att utredningen kommit till den uppfattningen, att kommunerna icke bör förpliktas att erlægga de erforderliga engångsavgifterna vid inträde i SPA för den personal tillhörande malmfältspolisen, som upptagits i en vid utredningens promemoria fogad bilaga. För den vid avlösningen varaktigt anställda personal, som skall omfattas av LKAB:s årliga betalningsförpliktelse, har utredningen ansett bolaget böra bestrida dessa avgifter. För övrig i bilagan upptagen personal vid malmfältspolisen bör staten bära de mot engångsavgifter i nämnda anstalt svarande kostnaderna.

Punkt 3. LKAB har meddelat pensionsutfästelser till viss personal vid malmfältspolisen. Enligt utredningens förslag kommer kommunerna att berättigas ansluta sin polispersonal till SPA. Med hänsyn till LKAB:s pensionsåtaganden enligt avtalsförslaget synes bolaget på föreslaget sätt böra befrias från alla tidigare pensionsåtaganden, i vad avser personal som är anställd vid malmfältspolisen vid avlösningen.

Förhållandet mellan staten och kommunerna. Utredningen anser, att kommunerna efter en avlösning av malmfältspolisen bör vara huvudmän för hela sitt polisväsen. De bör i bidragshänseende icke vidare vara beroende av LKAB utan i stället tillförsäkras ett förhållandevis stort statsbidrag. Kommunerna torde visserligen i likhet med övriga kommuner vara pliktiga att underkasta sig de bestämmelser i polislagen, som fastslår den kommunala ansvarigheten för polisväsendet. Eftersom kommunerna av särskilda skäl så länge i avsevärd mån varit befriade från polislagens förpliktelser att anställa polispersonal, ett förhållande till vilket staten i hög grad medverkat, torde de dock icke, utan att några förändrade förhållanden inträtt, böra utan vidare berövas denna förmån. Utredningen har därför ansett skäligt, att de tillförsäkras ett statsbidrag, som icke alltför mycket skiljer sig från den förmån malmfältspolisorganisationen inneburit.

Med stöd av dessa allmänna synpunkter och efter förhandlingar med berörda kommuner föreslår utredningen,

att staten med Kiruna stad och Gällivare kommun sluter en överenskommelse, innebärande att statsverket, under förutsättning av i det följande angivna åtaganden från kommunernas sida, tillförsäkrar dem följande förmåner.

a) Kommunerna erhåller årligen av Kronan det belopp LKAB skall erlægga enligt punkt 1 i avtalet, varvid Kiruna stad skall erhålla vad som belöper å 1 överkonstapel och 11 konstaplar och Gällivare kommun vad som belöper å 1 överkonstapel och 3 konstaplar. Vid beräkningen av det allmänna, för närvarande med 50 procent utgående statsbidraget till landskommuner för polisväsendet skall bidragsunderlaget för Gällivare kommun utgöras av avlöningskostnaderna för all ordinarie polispersonal med avdrag av det enligt berörda avtal punkt 1 på lönekostnaderna beräknade bidragsbeloppet.

b) Till Kiruna stad skall dessutom utgå statsbidrag med 50 procent av avlöningskostnaderna för 1 biträdande polisöverkonstapel, 2 kriminalkonstaplar och 1 poliskonstapel (d. v. s. den personalstyrka vid den nuvarande

malmfältspolisen i staden för vilken LKAB icke i princip skall bestrida avlönings- och pensionskostnader). Avlöningskostnaderna skall beräknas i överensstämmelse med vad som angivits i nämnda avtal punkt 1, andra stycket.

c) Kommunerna berättigas att vinna inträde i SPA för all sin nuvarande och blivande polispersonal utan skyldighet att erlægga engångsavgifter för den personal, tillhörande malmfältspolisen, som fanns anställd den 1 april 1952.

Såsom förutsättning för tillgodonjutandet av nu angivna förmåner bör gälla, att kommunerna lämnar bindande åtaganden i följande hänseenden.

1. Kommunerna övertager den 1 juli 1953 hela ansvarigheten för polisväsendet inom respektive kommuner.

2. Samtliga tjänster vid malmfältspolisen skall samma dag överföras på kommunerna, eller sålunda på Kiruna stad 1 polisöverkonstapel, 1 biträdande polisöverkonstapel, 2 kriminalkonstaplar och 12 poliskonstaplar samt på Gällivare kommun 1 polisöverkonstapel, 3 poliskonstaplar och 2 extra poliskonstaplar.

3. De personer, som vid tiden för övertagandet varaktigt innehar eller uppehåller tjänster, som sålunda överförs, skall utan vidare överföras å kommunernas lönestat. Dessa befattningshavare skall därefter i allo åtnjuta de rättigheter, som tillkomma kommunalt anställd polispersonal, ävensom var pliktiga att fullgöra de skyldigheter, som ankomma å sådan polispersonal.

4. Överförandet innebär, att kommunerna skall svara för de på tiden därefter belöpande, huvudmannen åvilande kostnaderna för vederbörande polismäns pensionering, beräknade efter full pension vid 57 levnadsår och 25 tjänstår eller den högre pensions- och tjänsteålder, som kan komma att fastställas för personal i motsvarande befattningar vid den statliga poliskåren i Boden.

Vissa pensionsfrågor. Tjänstledig polisman vid malmfältspolisen bör före omorganisationen avfordras besked, om han önskar kvarstå i tjänst vid kåren. Befattningshavare, som icke anmäler sådan önskan, bör vid omorganisationen anses skild från sin befattning. Dylik befattningshavare bör emellertid beredas rätt till vissa pensionsförmåner. Detsamma bör enligt utredningens mening gälla även för polisman, som slutat sin anställning vid malmfältspolisen utan rätt till pension från LKAB. Frågan hurvida polismannen formellt kvarstår i sin anställning vid poliskåren eller icke bör icke vara av betydelse vid spörsmålets bedömande. De kostnader, som föranledas av nu ifrågavarande pensionering, bör enligt utredningen bäras av staten. Förutsättning för åtnjutande av pensionsrätt bör med hänsyn till vilikoren för åtnjutande av tjänstelivränta enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente vara, att anställningstiden vid malmfältspolisen omfattat minst tre år.

Rörande den närmare regleringen av dessa pensionsfrågor anför utredningen:

Av de befattningshavare, som tidigare avgått från anställning vid malmfältspolisen eller som kommer att i samband med omorganisationen avgå därifrån, innehar några för närvarande befattningar, som är förenade med

pensionsrätt enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller enligt SPA-reglementet eller som kan förenas med pensionsrätt enligt sistnämnda reglemente. Dessa befattningshavare bli skäligen tillgodosedda, om Kungl. Maj:t lämnar medgivande i fråga om rätt till tjänstårsberäkning för pension enligt vederbörligt reglemente med avseende å tiden för anställningen vid malmfältspolisen. Engångsavgift för tjänstårsberäkningen torde icke böra uttagas.

Vad angår de befattningshavare, som icke omfattas av vad nu sagts, uppstår fråga om beviljande av pensionsförmån vid sidan av gällande bestämmelser. Utredningen förordar, att prövning i förevarande avseende bör äga rum, när framställning därom göres av vederbörande befattningshavare eller huvudman. Prövningen torde böra ankomma på SPA. I fråga om de grunder för pensionering, som bör vinna tillämpning vid prövningen hos SPA, föreslår utredningen en tillämpning av vad i sådant hänseende skulle ha gällt, därest befattningshavaren vid avgången innehåft ordinarie tjänst vid den statliga poliskåren i Boden i den lönegrad, efter vilken hans avlöning vid malmfältspolisen senast varit bestämd. Anställningstid vid malmfältspolisen bör därvid helt tillgodoräknas såsom tjänstår även i vad angår tid före nettolönesystemets införande, under vilken befattningshavare icke varit pliktig att erlägga pensionsavgift. Skulle den översyn av de statliga reglerna beträffande pensionsrätten för förtidsavgången personal, som ankommer på 1951 års pensionsutredning, med hänsyn till den s. k. oantastbarhetsprincipen leda till införande av gynnsammare regler med verkan även för tidigare avgången personal, bör även förevarande pensioner omprövas.

Tjänstelivränta för de förutvarande malmfältspoliserna bör få utgå såsom förtidslivränta även i samband med befattningshavarens avgång från polistjänst med rätt att därvid åtnjuta pension på grund av de för tjänsten gällande pensionsbestämmelserna.

För att belysa innebörden av vad utredningen nu föreslagit har utredningen gjort en preliminär beräkning av livräntebelopp, som kan ifrågakomma. Resultatet av beräkningarna framgår av nedanstående uppställning:

Namn	Födelseår	Senast avlönad enl. lönegrad	Tjänstelivränta från 65 års ålder (uppskjuten livränta)		Famijelivränta för änka, årligen kronor
			före	efter	
			67 års ålder, årligen kronor		
Öhrman	1910	A 10	310	310	198
Nordberg	1909	Ca 14	791	651	398
Söderberg	1912	A 10	231	231	129
Salander	1908	Ca 19	2075	1787	975
Stenlund	1908	Ca 16	1030	862	482

Livräntebeloppen bör enligt utredningens uppfattning reduceras i den mån detta erfordras till förhindrande av att de sammanlagda livränte- och pensionsförmånerna kommer att överstiga det belopp, som kunnat uppkomma, därest befattningshavaren under hela sin polistjänst ägt pensionsrätt enligt SPA-reglementet.

I övergångshänseende har utredningen föreslagit följande:

Den personal, som i samband med malmfältspolisens upphörande övergår till tjänst vid polisväsendet i Kiruna stad eller Gällivare kommun, kommer vid ett genomförande av utredningens förslag att erhålla pensionsrätt enligt SPA-reglementet med rätt att för pension enligt reglementet tillgodoräkna sig föregående anställningstid vid malmfältspolisen. Därest LKAB:s pensionsutfästelser skulle återkallas synes övergångsvis för därav berörda polismän böra stadgas, att de icke skola få sämre pensionsförmåner än vad de skulle ägt åtnjuta enligt bolagets pensionsreglemente.

Ekonomiska frågor. Kostnaderna för polisväsendet i Kiruna stad och Malmbergets polisdistrikt har för LKAB:s del för år 1950 uppgått till 244 298 kronor medan de kommunala kostnaderna för samma ändamål under året upptagits till 72 956 kronor för Kiruna och 28 320 kronor för Malmberget, på vilken sistnämnda summa statsbidrag utgått med 8 646 kronor.¹

Vid en avlösning av malmfältspolisorganisationen enligt utredningens förslag skulle LKAB:s årliga kostnader uppgå till ca 192 600 kronor och bolagets engångsutgifter beträffande Kiruna till 143 000 kronor och beträffande Malmberget till 135 000 kronor, eller sammanlagt 278 000 kronor, vilka samtliga belopp skulle erläggas till statsverket.

Statsverket skulle till kommunerna betala *dels* det från LKAB uppburna årliga bidraget, *dels* — vilket följer av föreskriften rörande beräkningen av bidragsunderlaget för det allmänna statsbidraget — för Gällivare kommuns del, utöver vad enligt gällande bestämmelser redan utgår för kostnaderna till fjärdingsmännens avlöningar, 20 procent å de två extra polismännens avlöningar, eller i runt tal 3 800 kronor för år, och *dels* till Kiruna stad 50 procent av avlöningskostnaderna för vissa polismän eller ca 23 000 kronor. De direkta utgifterna skulle alltså uppgå till 26 800 kronor. Statsverket skulle även få vidkännas kostnaderna för förmånerna i pensionshänseende för kommunerna. Den förmån av engångsnatur, som följer av befrielsen från skyldighet att erlægga engångsavgifter för viss personal vid malmfältspolisen, motsvarar summan av de för denna personal vid anslutningen till SPA eljest ifrågakommande engångsavgifterna. Värdet härav har beräknats utgöra omkring 315 000 kronor. Det anmärkes, att engångsavgift enligt SPA-reglementet i allmänhet motsvarar allenast hälften av den kostnad, som uppkommer genom den pensionsökning, avgiften avser. I vad rör förmåner av fortlöpande natur märkes, att de fortlöpande avgifterna för de nuvarande 21 befattningarna i Kiruna och de 6 befattningarna vid malmfältspolisen i Malmberget, varav icke någon enligt gällande regler kan anslutas till SPA, beräknats uppgå till omkring 20 000 kronor för år. Den del av pensioneringskostnaderna, som icke

¹ Vid en jämförelse mellan de för 1950 angivna kostnaderna och de kostnadsberäkningar, som i det följande lämnas, bör bemärkas de under senare tid mycket betydande höjningarna av dyrtidskompensationen å avlöningar och pensioner.

täckes av dessa avgifter, kan beräknas motsvara en fortlöpande årlig avgift å omkring 35 000 kronor för år.

Till kostnaderna för pensioneringen bidrager dock LKAB enligt vad ovan sagts med ett engångsbidrag till staten av ca 278 000 kronor.

Slutligen må erinras om att statsverket, enligt vad tidigare sagts, skulle bära kostnaderna för viss pensionering av personal, som redan slutat sin anställning vid malmfältspolisen, eller som kommer att i samband med omorganisationen avgå därifrån.

För jämförelse med statsverkets angivna direkta ökade årsutgifter om 26 800 kronor efter en avlösning av malmfältspolisen i enlighet med utredningens förslag må nämnas, att en kommunalisering av malmfältspolisen efter allmänna statsbidragsregler skulle komma att medföra ett till 27 140 kronor beräknat årligt statsbidrag för hithörande polismän till Gällivare kommun.

Yttranden över utredningens förslag.

I fråga om behovet av en enhetlig organisation, som avlöser den nuvarande, råder icke delade meningar. Vidare föreligger samstämmighet rörande lämpligheten av att kommunerna övertager ansvarigheten för hela polisväsendet i Kiruna och MalMBERGET. I sistnämnda hänseende anför *statskontoret*.

De av utredningen berörda kontrakten avsågo upplåtelse av sådan mark, som erfordrades för iordningställande av en ändamålsenlig bostadsbebyggelse av tätortskaraktär för de anställda vid gruvföretagen. Att i samband härmed en reglering av polisbevakningen genomfördes torde få ses mot bakgrunden av det förhållandet, att landsbygdens kommuner vid denna tid icke ansågos vara skyldiga att hålla personal för enbart ordnings- och säkerhetsjänst. I den mån behov förelåg av särskild personal med bevakningsuppgifter, framför allt i orter med tätbebyggelse, anställdes med statens medverkan i mån av tillgång å medel extra polismän eller särskilda polisstyrkor. Malmfältspolisen torde få anses vid sin tillkomst hava utgjort en dylik särskild polisstyrka. Frågan om denna polispersonals ställning var för övrigt föremål för särskilt övertägande vid statsmakternas prövning av ifrågavarande markupplåtelser.

De bristfälligheter, som tidigare utmärkte landsbygdens polisväsen, reglerades genom 1925 års polisreform, enligt vilken det skulle ankomma å den kommunala polisorganisationen att svara för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Kommunernas övertagande av hela ansvarigheten för polisväsendet i Kiruna och MalMBERGET, såsom i promemorian förordats, lärer därför enligt statskontorets mening i princip endast innebära ett fullföljande av 1925 års polisreform. Utredningens förslag härutinnan föranleder därför icke någon erinran från ämbetsverkets sida.

Vad angår principerna för ordnandet av de ekonomiska mellanavandena mellan de olika intressenterna så förklarar sig LKAB berett att med Kungl. Maj:t träffa avtal av den innebörd, som framgår av utredningens förslag.

Stadsfullmäktige i Kiruna tillstyrker förslaget men understryker kraftigt, att staden räknar med att någon väsentlig ökning av den nuvarande polisstyrkan icke kommer att äga rum. Skulle en ökning likväl komma till stånd av den del av poliskåren, för vilken LKAB icke i princip skulle bestrida avlönings- och pensionskostnader, förutsätter staden, att statsbidrag då erhålles med 50 procent av kostnaderna för den utökade polisstyrkan. Som motivering härför anföres, att en eventuell utökning av poliskåren måste sättas i samband med stadens expansion och ökningen av antalet anställda hos LKAB, vilket i sin tur är en direkt följd av en av statsmakterna anbefalld, mycket kraftig ökning av gruvans produktionsvolym och som både staten och LKAB har direkt ekonomisk fördel av, eftersom båda äro huvudintressenter i gruvan. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anför emot detta uttalande, att en omorganisation av stadens poliskår kan komma att visa sig behöfvig. Därvid lär ytterligare en och annan tjänst visa sig erforderlig. Med de grunder varpå förslaget bygger, bör detta emellertid näppeligen förändra till att staden skall berättigas erhålla ytterligare statsbidrag för personalförstärkningen.

Övriga kommuner, hörda polischefer samt överbefälhavaren, riksräkenskapsverket, domänstyrelsen, kommerskollegium, statspolisintendenten och stadsförbundet har intet att erinra mot vad utredningen anført i dessa delar.

Landsfogden i Norrbottens län tillstyrker förslaget i princip men ifrågasätter jämkningar ifråga om ett par detaljer. Sålunda anser han det tveksamt om statsbidrag till reservpolisens avlöning i Kiruna bör ifrågakomma med de betydande bidrag, som enligt förslaget tillkommer staden; om så sker torde stadens kostnader för viss personal komma att dubbelersättas. Landsfogden förutsätter vidare, att polispersonal, till vilken bidrag skall utgå enligt utredningens förslag, må disponeras för tjänstgöring enligt 7 § polislagen och 14 § polisreglementet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som jämväl i princip tillstyrker förslaget, framhåller, att den föreslagna omorganisationen i princip icke innebär att de båda kommunernas ekonomiska ställning avsevärt förbättras. Visserligen komma kommunerna att intaga en särställning i statsbidragshänseende, men förhållandet är detsamma nu, då LKAB avlönar viss polispersonal. Av denna grund synes det vara mindre tilltalande, att som landsfogden föreslagit, beröva Kiruna stad dess ersättning för hållande av reservpolis. Däremot torde staden böra förbinda sig att tillhandahålla erforderlig personal ur hela sin poliskår för tillfällig tjänstgöring utom staden. Länsstyrelsen anför vidare.

Avtalet mellan Kronan och LKAB skall gälla, så länge LKAB eller dess rättsinnehavare innehar nyttjanderätten till de utarrenderade områdena. Skulle denna nyttjanderätt upphöra, vilket torde kunna ske utan att gruvdriften behöver nedläggas, lära Kiruna stad och Gällivare kommun förlora sin rätt till ersättning för två överkonstaplar och fjorton konstaplar. För stadens del kan man fråga sig, om denna fortfarande skall vara berättigad

till statsbidrag med 50 procent av avlöningskostnaderna för 1 biträdande överkonstapel, 2 kriminalkonstaplar och 1 poliskonstapel eller om rätten därtill skall upphöra. Från kommunernas sida lärers därvid göras gällande, att statsbidrag skall utgivas även till det belopp, som tidigare enligt avtalet utgivits av bolaget. Det torde vara önskvärt, att denna fråga beaktas vid ingående av avtal med de båda kommunerna.

Däremot finner *statskontoret* sig icke kunna tillstyrka det av utredningen förordade statsbidragssystemet för Kiruna stad och Gällivare kommun. Ämbetsverket anför:

Utredningen har ansett, att dessa kommuner efter malmfältspolisens avlösning borde komma i åtnjutande av ett statsbidrag, som icke alltför mycket skilde sig från den förmån, som nuvarande polisorganisation inneburit. Ett genomförande av förslaget i denna del skulle enligt statskontorets mening leda till, att sagda kommuner i bidragshänseende skulle komma att intaga en förmånsställning, som icke längre kan anses sakligt motiverad. Såvitt av utredningen framgår, har nämligen malmfältspolisen icke några uppgifter utöver dem, som enligt gällande polislag ankomma å den kommunala polisorganisationen. Vid sådant förhållande lära kommunerna icke med fog kunna göra gällande krav på statsbidrag i särskild ordning för upprätthållande av polisverksamheten inom kommunerna i normal utsträckning. Den ifrågasatta omorganisationen av polisväsendet i Kiruna och Malmberget bör sålunda komma till stånd utan att rätt tillerkännes kommunerna att uppbära statsbidrag i vidare mån än som följer av bestämmelserna i lagen om polisväsendet i riket. Vad särskilt angår Kiruna, som alltsedan år 1948 åtnjuter stadsrättigheter och följaktligen enligt gällande bestämmelser icke äger åtnjuta statsbidrag för sitt polisväsen, framhålles det goda skatteunderlaget (76 skattekronor per invånare enligt 1951 års taxeringar). Den merutgift, som ett uteblivande av de särskilda statsbidragen skulle medföra, torde vara av jämförelsevis ringa betydelse. Med utgångspunkt från 1951 års taxeringar skulle sålunda de av utredningen uppskattade bidragsbeloppen, omkring 166 000 kronor för Kiruna och omkring 50 000 kronor för Gällivare, endast motsvara en utdebitering per skattekrona av 12 resp. 6 öre. Därest medverkan från statens sida i allt fall skulle anses påkallad i och för omorganisationens genomförande, synes en successiv avlösning av bolagets betalningsförpliktelser under högst 5 år böra ifrågakomma.

Vid en avveckling av malmfältspolisen i enlighet med de av statskontoret förordade riktlinjerna torde jämkning få ske av den betalningsförpliktelse, som eljest åligger bolaget enligt arrendekontrakten. Ämbetsverket förutsätter härvid, att frågan om pensionering av den personal, som redan lämnat sin anställning hos malmfältspolisen, kan vinna sin lösning genom bolagets försorg.

Rörande p e n s i o n s f r å g o r n a yttrar *länsstyrelsen i Norrbottens län*, att mellan bolagets pensionsförmåner och den rätt till pension, som nu erbjudes av utredningen, visserligen föreligger så stora olikheter, att någon direkt jämförelse ej kan göras. Länsstyrelsen anser likväl, att utredningens förslag på denna punkt är mycket tillfredsställande, varvid även bör beaktas, att personalen vid malmfältspolisen ej tillförsäkrats pensionsrätt. Läns-

styrelsen tillstyrker sålunda förslaget i denna del. *Svenska polisförbundet* har icke något att erinra mot att pensioneringen ordnas genom statens pensionsanstalt.

Angående förslaget om rätt för Kiruna stad att ansluta sin polispersonal till SPA gör *statskontoret* uttalanden, som innebär ett avstyrkande medan *styrelsen för statens pensionsanstalt* (majoriteten) uttalar tveksamhet. Anstalten anför härvid:

Förslaget om rätt för Kiruna stad att ansluta polispersonalen till statens pensionsanstalt innebär en avvikelse från gällande ordning. Det synes tveksamt om förslaget i angiven del bör genomföras, innan slutlig ställning tagits till 1948 års polisutrednings förslag beträffande möjlighet för vissa städer och köpingar att ansluta sin polispersonal till anstalten. Ett bifall till nu föreliggande förslag skulle också kunna innebära, att den åt 1951 års pensionsutredning anförtrodda utredningen av frågan om omfattningen av pensionsanstaltens pensioneringsverksamhet föregrepes. Vad polisväsendet angår kan sistnämnda utredning med hänsyn till givna direktiv tänkas komma att utmynna i förslag om möjlighet för samtliga städer och köpingar att vinna anslutning till pensionsanstalten mot skyldighet att erlagga avgifter svarande mot hela kostnaden för pensioneringen. Å andra sidan bör ej förbises, att vissa särskilda förhållanden äro utmärkande för den nuvarande malmfältspolisorganisationen och att dessa måhända kunna ses som en väsentlig bakgrund till utredningens förslag i fråga om statsbidrag till lönekostnaderna. Bl. a. är organisationen sålunda närmare anknuten till statliga myndigheter än vad fallet är med det kommunala polisväsendet. Ett genomförande av utredningens förslag i bidragshänseende torde medföra, att även Kiruna stad i avseende å statsbidrag kommer att under överskådlig tid bli tillgodosedd i minst samma utsträckning som de polisdistrikt, vilka åtnjuta statsbidrag enligt 15 § 2 mom. polislagen. Att sålunda Kiruna stad med avseende å statsbidragsförhållandena skulle bli väl jämförlig med de polisdistrikt, vilka äga vinna anslutning till statens pensionsanstalt, kan dock icke utan vidare betraktas såsom tillräckligt motiv för en speciell lösning av pensionsfrågan för stadens polispersonal.

Utredningens förslag är emellertid närmast att betrakta såsom ett detaljfrågor i samband med lösningen av den större frågan om organisation och statsbidrag. De av utredningen framlagda förslagen ha också tillkommit efter förhandlingar med därav berörda parter, och det är tänkbart, att mera genomgripande avvikelser från förslagen kunna äventyra en lösning av frågan om malmfältspolisens inlemmande i det kommunala polisväsendet. Pensionsanstalten har ej möjlighet att bedöma, huruvida behovet av en lösning av denna organisationsfråga är så stort, att det motväger här anförda erinringar mot att bereda Kiruna stad tillträde till anstaltens polis-pensionering och de konsekvenser som därav kunna tänkas följa. Därest, trots dessa erinringar, en lösning av frågan enligt de av utredningen angivna huvudlinjerna skulle befinnas påkallad synes i allt fall, för att markera att här är fråga om en av speciella förhållanden motiverad undantagsmässig anordning, anslutningsrätten icke böra fastställas i själva SPA-reglementet utan regleras i annan ordning.

Pensionsanstalten ifrågasätter vidare vissa jämkningar i fråga om förslagens utformning med avseende å pensions- och tjänståldrar. Därjämte för-

utsätter anstalten, att föreslagen befrielse från engångsavgiftsbetalning endast skall avse tjänstårsberäkning med tillämpning av 18 § 3 mom. SPA-reglementet för anställningstid vid malmfältspolisen samt att det engångsbelopp, som kommer att betalas av bolaget, tillgodoföres tolfte huvudtitelns anslag till Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt.

En ledamot av statens pensionsanstalt, statskommisarien Björn, uttalar skiljaktig mening och hänvisar beträffande sitt ställningstagande till statskontorets yttrande.

1951 års pensionsutredning konstaterar, att förutsättningen för att SPA-anslutning för Kirunapolisen överhuvud skall komma ifråga torde vara att malmfältspolisutredningens förslag om särskilt statsbidrag till staden följes. Om däremot statskontorets linje i fråga om statsbidragen följes, torde SPA-anslutning av Kirunapolisen vara utesluten, innan det slutliga resultatet av pensionsutredningens arbete föreligger. Vid ett genomförande av malmfältspolisutredningens förslag i statsbidragsfrågan är pensionsutredningen likväl inte f. n. beredd att tillstyrka SPA-anslutning av polispersonalen i Kiruna utan föreslår, att det bidrag till staden till täckande av pensioneringskostnader, som kan finnas skäligt, tills vidare i princip beräknas enligt de grunder, som tillämpas ifråga om ersättning för kostnader för statspolis.

Malmfältspolisutredningens förslag om SPA-anslutning av nuvarande malmfältspolis i Malmberget föranleder inte någon erinran från pensionsutredningen. I promemorian uttalas angående på tiden efter omorganiseringen belöpande pensionsavgifter, att dessa avgifter skall beräknas »efter full pension vid 57 levnadsår och 25 tjänstår eller den högre pensions- och tjänstålder, som kan komma att fastställas för personal i motsvarande befattningar vid den statliga poliskåren i Boden». Pensionsutredningen kan inte ge sin anslutning till detta uttalande utan förutsätter, att SPA-reglementets allmänna bestämmelser följes i nämnda hänseende.

Förslaget angående reglering av pensionsfrågorna för personal, som åtnjuter tjänstledighet vid malmfältspolisen eller tidigare varit anställd vid denna, föranleder inte uttalande från pensionsutredningen annat än i vad förslaget gäller reduktion av från staten utgående livränteförmån, som sammanträffar med pension från annat håll. Enligt pensionsutredningens mening bör livräntebeloppet reduceras i den mån detta erfordras till förhindrande av att de sammanlagda livränte- och pensionsförmånerna eljest skulle överstiga den högsta förmån, som hade kunnat beredas befattningshavaren om SPA-reglementet och dess föregångare ifrågakommit för tillämpning på honom under hela hans anställningstid i polistjänst. *Svenska polisförbundet*, som anser, att polislagstiftningen i full utsträckning är tillämplig på personalen vid malmfältspolisen, framhåller, att malmfältspolisutredningens förslag till reglering av frågan strider mot innehållet i 4 § förordningen den 6 juni 1925 med vissa bestämmelser angående befattningsha-

vares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m. (polislöneförordningen). Av förslaget följer enligt förbundet, att den som tidigare varit anställd vid malmfältspolisen och övergått till polistjänst i stad också erhåller sämre uppskjuten pension än den, som övergått till polistjänst på landsbygden och blivit pensionsförsäkrad i SPA. Förbundet anför vidare.

Polislöneförordningen stadgar bättre villkor i fråga om uppskjuten pension än som medges enligt det nu gällande SPA-reglementets bestämmelser om tjänstelivränta. Denna senare förmån utgår nämligen först vid uppnådda 65 levnadsår, utmätas då efter ofördelaktigare beräkningsgrunder än vad som följer av polislöneförordningen och realvärdet är ej skyddat mot penningvärdesförsämringar genom rörligt tillägg. Vidare är den utesluten från rätt till tjänstelivränta som ej kan tillgodoräkna sig minst 3 tjänstår.

Med angiven inställning till frågan om polislöneförordningens tillämplighet anser förbundet även, att en förutvarande befattningshavare vid malmfältspolisen i Kiruna (Nordström) med en anställningstid av 11 månader bör tillerkännas rätt till uppskjuten pension för den tid han varit anställd vid malmfältspolisen.

Flera remissinstanser understryker, att personalen vid malmfältspolisen icke bör erhålla försämrade förmåner vid övergång till kommunal tjänst. I detta hänseende anför *länsstyrelsen i Norrbottens län*:

Vid ett avskaffande av malmfältspolisen torde möjlighet icke föreligga att låta personalen kvarstå å övergångsstat, därest den icke skulle åtnöjas med de förmåner, som erbjudas i de nya kommunala tjänsterna. Det synes önskvärt, att personalen efter reformens genomförande ej erhåller en sämre ekonomisk ställning än tidigare. Den polispersonal, som överföres till Kiruna stad, lär i fråga om avlöningsförmåner och semester erhålla samma ställning som hittills, alldenstund avlöningsreglementena för malmfältspolisen och stadens polis äro likalydande. Inom Gällivare socken äro avlöningsförmånerna icke helt desamma som för malmfältspolisen. Överkonstapel är sålunda placerad i 18:e lönegraden. Semester under 30 dagar erhålles först sedan vederbörande fyllt 40 år. Dessförinnan är tiden 20 dagar. Det synes skäligt, att överkonstapeln vid malmfältspolisen får behålla 19:e lönegraden och att de båda extra konstaplarna vid kåren i Malmberget, vilka äro de enda, som ej fyllt 40 år, tillförsäkras den längre semestern, därest de vilja övergå i kommunens tjänst.

Departementspromemorian.

I departementspromemorian den 7 februari 1953 lämnas först en redogörelse för huvuddragen i utredningens förslag samt för det väsentliga i yttrandena från statskontoret, statens pensionsanstalt och 1951 års pensionsutredning. Därefter redovisas följande överväganden inom departementet.

I polislagen fastslås, att kommunerna i princip skall ansvara för den lokala polisverksamheten, i vissa fall med bidrag av statsmedel. På grund 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 1 saml. Nr 27.*

av avtalet mellan staten och LKAB har Kiruna stad och Gällivare kommun under en följd av år kunnat väsentligen begränsa den polisstyrka, som bekostats av kommunala medel. Utredningen har med hänsyn till detta förhållande ansett *skäligt*, att kommunerna vid en såsom nödvändig ansedd avlösning av de nuvarande förhållandena med avseende å huvudmannskapet icke berövas sin förmånsställning utan tillförsäkras ett relativt stort statsbidrag.

Den omständigheten att kommunerna under många år till följd av mellanhavanden mellan staten och LKAB åtnjutit en förmånligare ställning än andra kommuner, kan givetvis icke grunda någon rätt för kommunerna att för framtiden bibehålla en sådan förmånsställning. Principiella skäl talar starkt mot förslaget att av skälighetshänsyn giva kommunerna bidrag utöver vad polislagen stadgar. För statens del skulle ett sådant avsteg från de allmänna reglerna om en kommuns ekonomiska ansvar för polisväsendet, som ett genomförande av utredningens förslag skulle innebära, dessutom komma att medföra utgifter — direkta eller indirekta — av icke oväsentlig storlek. Det förtjänar här framhållas, att Kiruna stad icke heller vid ett genomförande av de förslag, som framförts i en den 2 januari 1953 inom inrikesdepartementet upprättad promemoria angående vissa reformer på polisväsendets område, skulle få laglig rätt till statsbidrag. Principiella skäl talar även emot att medgiva SPA-anslutning vid sidan av gällande bestämmelser. Mot sistnämnda förslag talar även det förhållandet, att en utredning pågår om anstaltens verksamhetsområde.

Vid ärendets behandling inom departementet har övervägts, att man skulle följa den linje, som statskontoret förordat. En sådan lösning torde dock icke kunna genomföras utan att nya förhandlingar upptagas med bolaget. Vidare uppkommer fråga, huruvida i sådant fall kommunerna skall vara villiga att fullgöra de åtaganden gentemot personalen, som enligt utredningens förslag skulle vara en motprestation till de av utredningen föreslagna bidragen. Man torde visserligen med stöd av bestämmelser i polislagen kunna åstadkomma i stort sett samma resultat som utredningen åsyftar. Denna utväg synes dock föga tilltalande och bör om möjligt undvikas. På grund av det anförda förordas i stället en lösning efter följande linjer.

Kommunerna övertager hela ansvaret för polisväsendet. Förutom lagstadgat statsbidrag och för Gällivares del SPA-anslutning erbjudes kommunerna de belopp, som LKAB enligt avtalsförslaget betalar till staten, d. v. s. för Kirunas del f. n. ca 143 000 kronor årligen och 143 000 kronor i engångsbidrag samt för Gällivares del ca 49 000 kronor årligen. Vid beräkningen av det allmänna statsbidraget till landskommuner skall bidragsunderlaget för Gällivare kommun därvid utgöras av avlöningskostnaderna för all polispersonal med avdrag av det nyssnämnda årliga bidraget. Såsom förutsättning för åtnjutandet av sagda förmåner skall kommunerna lämna bindande åtaganden i de hänseenden, som utredningen föreslagit.

Denna lösning innebär i förhållande till utredningens förslag ingen förändring för LKAB och Gällivare. För Kirunas del innebär förslaget en årlig utgiftsökning om ca 50—60 000 kronor i förhållande till utredningens linje och 70—80 000 kronor i förhållande till nuläget. Merkostnaden skulle delvis kompenseras genom engångsbidraget. Den årliga merkostnaden i förhållande till nuläget skulle motsvara en utdebitering — be-

räknad på uppgifter från 1951 års taxeringar — om ca 5 öre per skatte-krona. I förhållande till statskontorets linje, som torde medföra en merkostnad för Kiruna med minst 200 000 kronor och en ökad utdebitering av lägst 14 öre per skatte-krona, synes detta förslag förmånligt för stadens del.

Statsverkets merutgifter för den nya organisationen skulle utgöras av bidraget till 2 extra konstaplar i Malmberget, utgifter för SPA-anslutningen av polispersonalen i Malmberget samt pensionsförmånerna för förutvarande och tjänstledig malmfältspolispersonal.

Yttranden över departementspromemorian.

Drätselkammaren i Kiruna stad motsätter sig en lösning efter de av departementet angivna riktlinjerna. Härvid anföres i huvudsak följande:

Det förefaller staden av många skäl naturligt, att statsbidrag såsom till fjärdingsmän utgår även till Kiruna stad och drätselkammaren vill i kort-het anföra en del faktorer sammanhängande med stadens säregna struktur, som tala för en dylik uppfattning.

Kiruna stad har en ytvidd av 1 413 675 hektar. Som jämförelse kan nämnas, att Skånes yta är 1 093 000 hektar och Blekinges 290 900 hektar eller tillsammans 1 383 900 hektar, vilket med ca 30 000 hektar understiger Kirunas areal. En stor del av denna yta har landsbygdskaraktär, men den övervägande delen är ren ödebygd. På grund av de långa resorna, som i fjällvärlden oftast måste företagas till fots, blir utryckningar och utredningar av polisen stundom synnerligen tidsödande och kostnadskrävande. I en del fall måste polisen lämna bistånd, då turister gå vilse eller råka ut för olycksfall i fjällen. Samhällsbor och andra, som jaga och fiska i ödemarkerna, ha emellanåt måst undsättas eller varnas av polispersonalen.

Det här anförda torde utgöra förklaring tillfyllest till att Kiruna stad erhåller statsbidrag till polispersonal efter samma grunder, som utgår till landskommuner. Motiveringen torde även vara tillräcklig för att bidraget ej enbart begränsas till de 4 man av malmfältspolisen, som utredningen föreslår, i all synnerhet som den ökade brytningen av malm troligen kommer att föra med sig anspråk på förstärkning av polisstyrkan. Av samma skäl bör, enligt utredningens förslag, en anslutning till SPA med-givas för hela polisstyrkan i Kiruna, vilket även med hänsyn till de nuvarande befattningshavarna i malmfältspolisen, villkas pensionsförhållanden inte helt äro ordnade, synes vara den absolut rationellaste lösningen.

Drätselkammaren, som förutsätter att de ökade kostnaderna för staden enligt departementspromemorian skulle uppgå till ca 95 000 kronor, uttalar härefter följande.

I promemorian förekommer en uträkning vad departementets linje skulle innebära för merkostnad per skatte-krona, grundad på 1951 års taxering. Då detta exceptionellt stora skatteunderlag åberopas, anser sig staden oförhindrad meddela, vad ifrågavarande utgifter skulle ha inneburit vid det betydligt lägre antalet skatte-kronor som förekommit under krisår.

I 1936 års stat uppgick antalet skatte-kronor till 106 843 och i 1947 års stat till 272 344. Om dessa skatteunderlag läggas till grund för beräk-

ningar rörande poliskostnader, erhålles en merkostnad per skattekrone efter departementets linje i förhållande till nuläget om 89 resp. 35 öre.

Eftersom stadens ekonomiska ställning f. n. även framkommit i remissyttrande och promemorian, torde det finnas anledning nämna de övriga parternas utbyte av lapplandsmalmen:

	Räkenskapsår 49/50	50/51	51/52
LKAB:s nettovinst	milj. kr. 89,0	127,6	216,1
Utdelning till svenska staten	» » 37,9	43,2	63,5
Utdelning till Grängesbergbolaget	» » 26,1	29,4	42,7

Till större delen härröra dessa medel från kirunagruvorna. Statens inkomster från LKAB inskränker sig emellertid inte till ovan redovisade belopp för utdelning. Därtill komma skatterna samt, förutom de ordinarie fraktinkomster, som statens järnvägar är garanterade enligt fraktavtalet, även en extra fraktavgift, som ställs i förhållande till exportpriset på malmen. För det sista räkenskapsåret uppgick dessa fraktavgifter till 90,6 milj. kronor.

Det av utredningen framlagda förslaget angående malmfältspolisen måste anses utgöra ett förhandlingsresultat och bör som sådant respekteras.

Länsstyrelsen i Norrbottens län. Den reducering av det allmännas bidrag, som departementspromemorian föreslår för Kirunas vidkommande, har mött bestämt motstånd från stadens sida. Den nu inträdda situationen synes beklaglig, då en snar lösning av det föreliggande organisationsproblemet framstår som ytterligt nödvändig. Det hade varit önskvärt, att lösningen kunnat ske utan att någon av de berörda parterna blivit missnöjd. Väl är det sant, att utformningen av det av 1950 års utredning framlagda förslaget i vissa avseenden kan ur allmänna synpunkter diskuteras och någon laglig rätt till en undantagsställning i bidragshänseende föreligger ju ej för Kirunas vidkommande. Å andra sidan är det lika ostridigt, att såväl de med gruvdriften sammanhängande förhållandena som stadens egenartade geografiska bild på ett alldeles särskilt sätt påkallar undantag från de givna reglerna. Drätselkammaren har i sitt yttrande därjämte tryckt på de avsevärda inkomster, som staten indirekt tillgodogjort sig genom malmfyndigheternas exploatering — ej minst genom tillämpningen av det på många håll starkt kritiserade systemet med de s. k. extra fraktavgifterna.

Därest Kungl. Maj:t alltjämt icke skulle anse det av 1950 års utredning framlagda förslaget antagbart för statsverkets del, synes ej annat återstå än att föra ytterligare förhandlingar med Kiruna stad. Såväl LKAB som Gällivare kommun torde kunna ställas helt utanför nya överläggningar.

Givet är att länsstyrelsen med anlitande av polislagens bestämmelser kan framtvunga kommunala åtgärder för en erforderlig utökning fr. o. m. den 1 juli 1953 av Kirunapolisen. Länsstyrelsen avstyrker emellertid, att en lösning sker efter denna linje.

Departementschefen.

Malmfältspolisen har sin grund i kontrakt mellan staten och LKAB rörande arrendeupplåtelse av viss mark i anslutning till malmfälten. I kontrakten stadgas, att bolaget skall tillhandahålla länsstyrelsen i Norrbottens län erforderliga medel för avlönande av den polisstyrka, som förordnas av länsstyrelsen till ordningens upprätthållande å Luossavaara och Kiiruna-vaara, resp. Malmberget, och närmast därintill belägna områden. Arrendekontrakten skall enligt träffad uppgörelse bestå så länge bolaget uppehåller gruvdriften.

Malmfältspolisen består av 16 man i Kiruna polisdistrikt och 6 man i Gällivare polisdistrikt. Härutöver finnes i dessa distrikt anställd vanlig kommunal polis i enlighet med polislagens bestämmelser, 4 befattningshavare i Kiruna och 19 i Gällivare polisdistrikt. — Såsom anmärkts i samband med redogörelsen för utredningens innehåll har Malmbergets polisdistrikt numera indragits och uppgått i Gällivare polisdistrikt. Berörda organisationsförändring måste anses sakna betydelse vid bedömandet av utredningens förslag.

Såsom framgått av den föregående redogörelsen, har betydande olägenheter visat sig vara förenade med polisväsendets nuvarande organisation i dessa distrikt. Detta gäller såväl polisverksamhetens bedrivande som anställningsförhållandena för personalen vid malmfältspolisen.

Det förslag till en framtida organisation av polisverksamheten i ifrågasvarande områden, som 1950 års utredning angående malmfältspolisen framlagt efter förhandlingar med berörda parter, innebär i korthet följande. Kommunerna övertager hela ansvarigheten för polisväsendet inom områdena. Staten och LKAB träffar avtal om bolagets förpliktelser efter avlösningen. Enligt ett uppgjort förslag till sådant avtal skall LKAB årligen till staten erlägga ett belopp, som skall motsvara lönekostnaderna för 2 överkonstaplar och 14 konstaplar, samt de fortlöpande avgifterna enligt SPA-reglementet för samma antal polismän ävensom ett engångsbelopp, motsvarande engångsavgifterna enligt samma reglemente för nyssnämnda 16 polismän. Staten övertager härvid alla bolagets förpliktelser till följd av pensionsutfästelser, som bolaget meddelat personal, som är anställd vid malmfältspolisen. Till kommunerna skall enligt utredningens förslag såsom statsbidrag utgå de belopp, som LKAB enligt vad ovan sagts skall årligen betala till staten och därutöver till Kiruna stad 50 procent av avlöningskostnaderna för 1 biträdande överkonstapel, 2 kriminalkonstaplar och 1 poliskonstapel. Såväl Kiruna som Gällivare berättigas därjämte att vinna inträde i SPA för all nuvarande och blivande personal i kommunerna, utan skyldighet att erlägga engångsavgifter för nuvarande personal. Såsom förutsättning för åtnjutandet av dessa förmåner skall gälla, att kommu-

nerna förbinder sig att den 1 juli 1953 övertaga hela ansvarigheten för polisväsendet inom kommunerna, att övertaga samtliga tjänster vid malmfältspolisen, att övertaga den personal, som vid avlösningen varaktigt innehar eller uppehåller tjänsterna samt att svara för de på tiden därefter belöpande, huvudmannen åvilande kostnaderna för polismännens pensionering. På statsverket skulle ankomma att bestrida vissa pensionsförmåner för tjänstlediga och förutvarande befattningshavare vid malmfältspolisen.

För egen del är jag ense med utredningen om att endast en huvudman för polisväsendet i envar av kommunerna bör finnas samt att kommunerna själva bör övertaga huvudmannaskapet. Jag delar även utredningens mening att allt samband i polishänseende mellan LKAB och kommunerna bör upphöra. Vad angår förhållandet mellan staten och bolaget, anser jag mig i princip böra tillstyrka det avtalsförslag, som utredningen framlagt.

Beträffande förhållandet mellan staten och kommunerna efter en avlösning av den nuvarande organisationen har utredningen ansett, att kommunerna icke bör berövas den förmånsställning de genom malmfältspolisen haft i jämförelse med andra kommuner när det gällt polislagens föreskrifter att bekosta polisväsendet. Utredningen har därför ansett skäligt, att de tillförsäkras ett statsbidrag, som icke i någon högre grad avviker från den förmån, som malmfältspolisorganisationen inneburit. För egen del vill jag av principiella skäl icke förorda en lösning, som vid sidan av polislagen och övriga gällande författningar tillförsäkrar dessa kommuner fortlöpande förmåner, som leder till ökade utgifter för statsverket. Jag kan alltså icke tillstyrka föreslaget 50-procentigt statsbidrag till fyra polismän i Kiruna och ej heller det av bl. a. 1951 års pensionsutredning avstyrkta förslaget om SPA-anslutning för polismännen i staden. Däremot har jag ej något att erinra mot att kommunerna — om de medverkar till frågans lösning — beredes den förmånen, att staten till dem utbetalar det årliga bidraget från LKAB. Vidare anser jag skäligt, att kommunerna får någon lättnad vid själva övergången till den nya organisationen och av statsmedel erhåller gottgörelse för huvuddelen av de pensionskostnader av engångsnatur, som sammanhänger med att de blir huvudmän för den då anställda malmfältspolispersonalen. Detta bör för Kirunas del ske genom ett engångsbidrag, som till beloppet motsvarar stadens kostnader för att tillförsäkra ett visst antal befattningshavare vid malmfältspolisen samma pensionsförmåner som om de varit anställda hos kommunen under den tid som motsvarar deras anställning vid malmfältspolisen. Med hänsyn till grunderna för bolagets betalningsåtagande synes detta antal lämpligen böra bestämmas till högst 12 av de befattningshavare, som vid avlösningen varaktigt innehar eller uppehåller tjänster vid malmfältspolisen i staden. Jag förutsätter, att staden bereder motsvarande pensionsförmåner åt de befattningshavare, som må komma att överstiga det antal för vilka bidrag sålunda lämnas. Beträffande Gällivare, som ju enligt gällande bestämmelser äger

rätt att SPA-ansluta sin polispersonal, får denna kompensation ske på sätt som utredningen föreslagit, alltså genom att kommunen befrias från engångsavgifter enligt 18 § 3 mom. SPA-reglementet. Utredningens förslag att befattningshavare vid malmfältspolisen med pensionsutfästelser från LKAB, som övergår till tjänst vid polisväsendet i Kiruna stad eller Gällivare kommun, icke bör få sämre pensionsförmåner än vad de skulle ägt åtnjuta enligt bolagets pensionsreglemente synes mig vara riktigt. I vad avser de polismän, som kommer att anslutas till SPA, tillstyrker jag vad utredningen föreslagit härom. I övrigt bör det ankomma på vederbörande kommun att sörja för att ifrågakommande polismän tillgodoses på föreslaget sätt.

Sammanfattningsvis innebär den av mig förordade regleringen av förhållandet mellan staten och kommunerna, att Kiruna stad skulle erhålla — förutom vanligt bidrag till reservpolisen — dels LKAB:s årliga, på staden belöpande bidrag, och dels ett engångsbelopp såsom bidrag till pensioneringskostnaderna för högst 12 polismän. Gällivare kommun skulle, såsom även utredningen föreslagit, erhålla dels på kommunen belöpande del av LKAB:s årliga bidrag — varvid statsbidraget enligt polislagen skall minskas på sätt utredningen föreslagit — dels rätt till SPA-anlutning för all polispersonal utan att behöva erlagga engångsavgifter.

Såsom en förutsättning för åtnjutandet av de utöver gällande författningar tillstyrkta förmånerna skall gälla, att kommunerna övertager dels samtliga tjänster vid malmfältspolisen och dels den personal vid malmfältspolisen, som är villig att övergå i kommunernas tjänst. De enskilda befattningshavarna bör därvid såsom av mig förut i visst hänseende framhållits och i vissa remissyttranden uttalats icke efter avlösningen beredas sämre avlöningsförmåner i något avseende än vid anställningen hos malmfältspolisen. Kommunerna skall efter övertagandet svara för de på tiden därefter belöpande, huvudmannen åvilande kostnaderna för vederbörande polismäns pensionering — såvitt avser polismännen i Gällivare beräknade efter de pensions- och tjänståldrar, som gäller enligt SPA-reglementet.

Efter avlösningen skall de bestämmelser, som är tillämpliga på polisväsendet i allmänhet, gälla även polisen i ifrågavarande kommuner. Jag kan alltså icke tillstyrka det i remissyttrandet av länsstyrelsen i Norrbottens län framförda förslaget om att utsträcka mobiliteten för dessa polis-kärer utöver vad som gäller enligt polislagen.

Vad beträffar pensioner åt avgångna och tjänstlediga befattningshavare vid malmfältspolisen tillstyrker jag utredningens förslag att staten skall bära kostnaderna för sådan pensionering. Vad utredningen anfört rörande den närmare regleringen av dessa pensionsfrågor har icke givit mig anledning till erinran. Dock bör reduktion av livräntebeloppen i vissa fall, då denna förmån sammanträffar med pension från annat håll, ske i enlighet med vad 1951 års pensionsutredning uttalat.

Avlösningen torde böra ske den 1 juli 1954, vilket föranleder vissa jämkningar i avtalsförslaget.

Det förslag, som jag nu framlagt, har utarbetats efter förhandlingar mellan företrädare för inrikesdepartementet, länsstyrelsen, representanter för bolaget och Kiruna stad, vilka förklarat sig vilja biträda en lösning efter dessa linjer. För Kirunas del har detta skett genom beslut av drätselkammaren i staden den 25 september 1953.

Merutgifterna för statsverket i förhållande till nuläget i anledning av vad jag här föreslagit kommer att bestå i *dels* ett årligt bidrag enligt polislagen till 2 extra poliskonstaplar i Gällivare, ca 3 800 kronor, *dels ock* ett direkt engångsbidrag till Kiruna stad för pensioneringskostnader, uppskattningsvis 300 000 kronor, varifrån emellertid kan avräknas LKAB:s engångsbidrag om ca 278 000 kronor. Härtill kommer vissa indirekta bidrag till Gällivare polisdistrikt genom befrielsen för polisdistriktet att erlägga engångsavgifter till SPA jämte statens bidragsgivning till pensioneringskostnaderna vid anstalten; dessa indirekta bidrag kan uppskattas till ca 300 000 kronor såsom engångsbidrag och ca 4 000 kronor såsom årligt bidrag. Slutligen skulle statsverket vidkännas kostnader för pensionering av viss avgången personal.

För Gällivare kommun torde uppstå en ökad årlig nettokostnad av storleksordningen 20 000 kronor och för Kiruna stad en årlig kostnadsökning av storleksordningen 100 000 kronor, som dock delvis kompenseras genom engångsbidraget om ca 300 000 kronor.

LKAB:s olika bidrag torde tillgodoföras anslaget till Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden m. m., från vilket anslag även torde få utbetalas de direkta statsbidragen till Kiruna stad och Gällivare kommun. De indirekta bidragen kommer att belasta vederbörligt anslag under tolfte huvudtiteln.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående förordade grunder för en avlösning av malmfältspolisorganisationen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ulla Chruzander.